

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonaë, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. XVIII. De Symbolo Athanasiii. Qvando Symbolum scripserit Athanasius.
Cur die Dominica recitetur. Notantur obiter hujus diei praerogativae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

5. Post precationem, & collectam totus cœtus cecinit *Amen*, cujus responsionis antiquitas manifesta est, tum ex Apostolo, tum ex Patribus Justino ^g, Tertulliano ^h, & aliis. *Amen* vox Hebraica est, qua utuntur sacrae literæ ad aliquid confirmandum; Latine idem sonat ac *verè, fideliter, sic est, ita fiat*. In alienum idioma ab Interpretibus translata non fuit propter sui excellentiam, & ne Græcè vel Latine reddita, vim amitteret. Oraculum Zoroastris Magorum Principis, est, nunquam mutanda esse in sacris nomina barbara. Verba item antiqua in divinis sacrificiis efficaciora esse Platonici, & Cabalisticæ (quos in multis convenire Leo Hebraeus ^k eleganter ostendit) ea ratione asserunt, quia antiquum æternitati, quæ Deus est, proximè accedit. Hanc verò doctrinam Pfellus in Scholiis Zoroastris quamvis non omnino probet, asserit tamen singulas gentes habere quadam nomina divinitus data, quæ incredibilem vim habent in sacris, ut *Seraphim, Cherubim, Michael, Gabriel*. Hujusmodi est vox *Amen*. Ecclesia eam adhibet tanquam sigillum confirmans, & consignans præcedentes precationes. Nam, ut ait B. Yvo Carnotensis Episcopus libro de convenientia veteris, & novi sacrificii, hac voce participem se facit populus omnium charismatum, quæ sacerdos multiplici sacramentorum diversitate studuit impetrare. Ideò Augustinus ^l libro de catechizandis rudibus monet Antistites, ut distinctè orent, quatenus populus ad id quod intelligit dicat *Amen*. Notat Urbanus ^m Quartus Pontifex maximus tres significationes habere hoc vocabulum, nam quandoque accipitur nominaliter, & significat nomen Dei, *Hæc dicit Amen restis fidelis*. Aliquando sumitur adverbialiter, ut passim in Evangeliiis; *Amen, Amen dico vobis*, & significat, *verè, infallibiliter, ita est sicut dico vobis*. Tandem accipi solet verbaliter, & idem est ac fiat. Hoc sensu in fine Orationum ponitur: & Psalmista in fine quorundam Psalmorum ad prædicatorum confirmationem hanc vocem ingeminat, quia, ubi nos legimus *fiat, fiat*, in Hebraico habetur *Amen, Amen*. Alias affert hujus vocis significationes S. Ambrosius ⁿ, ut aliquando sit imperantis, interdum

^g Justin. Apolog. ad Anton. ^h Tertull. de spect. cap. 25. ⁱ Athanas. Apolog. ad Constan. ^k Leo Hebr. dial. 3. de Amore. ^l Aug. de cat. yud. cap. 9. ^m Urban. in fine metaphras. in Psal. 50. ⁿ Ambros. in Psal. 40.

precantis, interdum verò confirmantis. Idem asserit B. Ogerius Abbas Locedii Ordinis Cisterciensis serm. 7. de Cœna Domini inter opera D. Bernardi. Baptista Vernacia ^o magni spiritus, & cœlestis doctrinæ sanctimonialis libro de unione cum Deo triplex *Amen* distinguit divinum, Angelicum, & viatorum. Deus dicit *Amen*, quia est prima, & summa veritas: Angeli dicunt *Amen*, ut in Apocalypsi, gaudentes Deum esse id quod est: Viatores dicunt, *Amen*, desiderantes ad eum pervenire, qui est veritas æterna. In Thalmudicis Massecheth Berachet apud Angelum Caninium ^p, in locis novi Testamenti, dum audientium ositantia reprehenditur, triplex malum, & illegitimum *Amen* describitur. Nam cum ille qui respondet *Amen* non intellexit quod dictum est, *Amen pupillum* appellatur: cum autem *Amen* pronunciat, antequam perfecta sit oratio, *surreptitium* dicitur, ex oratione nondum absoluta aliquid surripens: At verò cum aliud agens respondet *Amen*, *scitile* nuncupatur, quasi dissectum in duas partes. Plura de hac voce Archangelus Burgonovensis in dogmatibus Cabalisticis conclusione ultima, cujus hanc unicam observationem notatu dignissimam præterire nequeo, quam à Joachimo Abbate ^q accepit. Hoc verbo, inquit, utitur Dominus in Evangelio, sed & nos cum aliquid affirmare volumus, respondere solemus *Amen*. Hoc tamen distat, quia Deus in principio, nos autem in fine orationis uti consuevimus verbo isto, ut ipsum esse auctorem veri; nos autem veritatis discipulos, dum ei, & in eum credimus, demonstramus.

§. XVIII.

DE SYMBOLO ATHANASII.

Quando Symbolum scripserit Athanasius.
Cur die Dominica recitetur. Notantur
obiter hujus diei prerogativa.

1. **A**thanasius Archiepiscopus Alexandrinus magnum illud Christiani orbis prodigium, omniumque virtutum sacrarium sub Constantino Augusto florere cœpit, & sub Valente

^o Bapt. Vernac. lib. de unione cum Deo cap. 115. ^p 116. ^q Joach. Abb. in cap. 1. Apoc.

lente vivere mundo desit, ut viveret Deo. Hic teste Baronio ^r, cum esset Romæ anno quarto Julii Summi Pontificis, Symbolum scripsit suæ fidei memorabile documentum, quod Latino idiomate coram Pontifice recitavit. In hoc autem symbolo sive componendo, sive è Græco in Latinum traducendo adiutorem fuisse Athanasio Eusebium Vercellensem Episcopum refert Guillelmus Baldesanus in Historia Pedemontana, quæ manuscripta Taurini asservatur in Bibliotheca Ducis Sabaudia, ex tabulario Vercellenfis Ecclesiæ. Imò solum Eusebium ejus Auctorem agnoscunt alii, ut testatur Voilius in fine dissert. 2. de tribus Symbolis, qui etiam ait Latine primum scriptum fuisse, & ex Latino Græcè redditum: nam Latinus contextus unus est, Græca autem exemplaria plurimum variant. Jam supra dictum est, quid per Symbolum intelligamus, & quam multæ sint hujus vocis significationes, quas omnes eleganti carmine explicavit in Symbolicis quæstionibus Achilles Bocchius ^f Bononiensis. Est autem hoc Symbolum tessera Orthodoxorum, Apostolicæ fidei fusiorem continens explicationem. Olim quotidie ad Primam cantabatur, ut Honorius ^t scribit: nunc diebus tantum Dominicis congregata in unum majori frequentia populi recitatur, ut sanctæ fidei confessio ea die apertius celebretur, qua Dominus noster præcipua ejusdem fidei mysteria operari dignatus est. Hac enim die, ut sancti Patres observant ^u, novæ lucis primordia mundi originem illustraverunt. Hac die Patres nostri mare rubrum sicco vestigio transierunt. Hac eadem die panem de cælo omne delectamentum in se habentem acceperunt. Initio ejusdem diei natus de Virgine Christus, dictaque die postmodum baptizatus, aqua in vinum mutata recreavit convivas, & de quinque panibus multiplicatis quinque milia hominum satiavit. Hac die resurrexit à mortuis, & januis clausis ingressus ad discipulos dedit eis Spiritum sanctum, & potestatem remittendi peccata. Hac die Spiritus sancti gratia discipulorum corda divinis charismatibus replevit. Hac die Joannes mirandam illam visionem vidit, cujus plura sunt sacramen-

^r Baron. ann. 340. nu. 11. ^f Achil. Bocch. initio lib. 1. qq. Symbolicarum. ^t Honorius in Gemma anime lib. 2. c. 59. ^u Leo Magn. ep. 81. ad Dioscorum. August. ser. 154. ^v 151. de temp. Origen. hom. 7. in Exod. Basil. hom. 2. ex am. Bedæ lib. de equinoc. vern. apud Baron. ann. 198. n. 4.

ta, quam verba. Demum hac die futura creditur generalis resurrectio, & totius mundi renovatio, quando qui bona fecerunt ibunt in vitam æternam, qui verò mala in ignem æternum. Meminit hujus symboli Gregorius Nazianzenus ^x, & de illo post sanctam Hildegardem, post Brunonem Herbipolensem, & Richardum Pampolitanum insignè scripsit opusculum Nicolaus Serarius ^y. Agit item de illo Genebrardus lib. 3. de Trinitate. Diem verò Dominicam, qua hoc symbolum recitamus, vocat Sophronius ^z Hierosolymorum Archiepiscopus diem dominam: Theodorus Studita ^a diem pacis: Chrysostomus ^b diem panis, & lucis. Quædam Ecclesiæ recitant post symbolum collectam de sanctissima Trinitate, ut, qui dedit nobis veræ fidei Sacramenta cognoscere, gratiæ quoque præsidia conferat, quatenus fidem nostram anime actio, probet charitas. Illa enim dumtaxat fides in pretio habenda est, quæ per dilectionem operatur.

^x Nazianz. orat. 21. ^y Serar. tom. 2. opusc. 2. Sophr. orat. de Nat. ^a Theod. Stud. cat. 11. ^b Chryf. hom. 5. de resurrect.

§. XIX.

DE LECTIONE MARTYROLOGII.

Exemplorum quanta sit vis. De cruciatibus sanctorum Martyrum. De usu, & ritu legendi Martyrologium.

RECTÈ à quodam dictum est, longum esse. Idem veterum sanctorum vitas literarum monumentis mandari voluit Spiritus sanctus, ut, quam quisque vivendi rationem elegit, ex propriis exemplis exploret, & dirigat ad veritatem, ut sanctus Nilus ^d scribit. Et ut docet Symmachus ^e Papa, illa monita discipulorum conscientiam erudiunt, quæ probantur exemplo. Sine pudore invitat ad innocentiam, qui illam fuerit ipse sectatus ^f. Nescio quo pacto tenacius hæret doctrina operum, quam verborum, atque illi verè docent, qui cum dixerint quid faciendum sit, probant faciendo: quos

^e Senec. Ep. 6. ^d Nilus in lib. ascetico. ^e Symmach. Epist. 2. ^f Seneca Ep. 53.